

ARKTISK RÅDS ROLLE I POLARPOLITIKKEN

Torbjørn Pedersen

Innledning

De arktiske landene har diskutert Arktisk Råds plass i polarpolitikken på høyt politisk nivå i tre omganger. Det er disse tre premissgivende debattene om rådets fremtid som vil bli presentert og diskutert i denne artikkelen.

Synspunktene til, og uenighet mellom, de fem kyststatene rundt Polhavet – Canada, Danmark, Norge, Russland og USA – vil bli særlig vektlagt her. Disse har til tider uttrykt ulike og skiftende utenrikspolitiske syn hva gjelder rollen som Arktisk Råd skal og bør spille i nord og på hvilke saker som hører hjemme i dette forumet.

Utenrikspolitisk debatt rundt, og uenighet om, Arktisk Råd har betydning for hva slags regime(r) som vil ta form i Polhavet og de tilstøtende områdene. Denne studien skulle derfor være betimelig, da flere aktører i inn- og utland har etterlyst mer omfattende og felles forvaltning, nye internasjonale regler for arktiske næringsaktiviteter og mer dyptgående “governance” i regionen¹ – samtidig som klimaendringer og issmelting bærer bud om mer aktivitet i og rundt Polhavet, ikke minst i form av økt skipsfart.²

Den første debatten om Arktisk Råds plass i polarpolitikken fant sted forut for etableringen av rådet 19. september 1996. Den andre debatten nådde et høydepunkt på Ilulissat, Grønland i 2008, under en eksklusiv “konferanse” som bare fem av de åtte arktiske landene deltok på. Den tredje debatten oppsto etter et politisk skifte i USA i 2009, da Barack Obama overtok som president og utnevnte Hillary Clinton som sin utenriksminister.

Men før disse tre debattene blir presentert og diskutert i mer detalj, er det naturlig å skissere noen av metodene som studien er tuftet på.

Metode

De politiske debattene har hovedsakelig foregått i lukkede rom. Innsyn er, som kjent, en av de største utfordringene innen forskning på samtidshistorie så vel som utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk. Interne diskusjoner og diplomatiske konsultasjoner om viktige politiske veivalg blir oftest gradert. Det er gjerne *resultatet* av diskusjonene vi får tilgang til – et strategidokument, en felles erklæring, stortingsmelding, en tale, etc. Men Politikken – med stor P – er gjerne prosessene som foregår forut for resultatene.

Vi vet en del om prosessene som foregikk forut for at Arktisk Råd ble opprettet i 1996. Denne første debatten er blitt omtalt og diskutert av blant andre Evan Bloom

¹ T. Koivurova, “Limits and possibilities of the Arctic Council in a rapidly changing scene of Arctic governance” *Polar Record* 46 (2009) pp. 146-156, at 147. Framsenteret, *Isen minker – aktiviteten øker* <<http://www.framsenteret.no/polhavet.178609.no.html>>

² S. Borgerson, “Arctic Meltdown: The Economic and Security Implications of Global Warming,” *Foreign Affairs* (March/April 2008), pp. 63-77. H. Schøyen & S. Bråthen, “The Northern Sea Route versus the Suez Canal: cases from bulk shipping,” *Journal of Transport Geography* 19 (2011), pp. 977-983.

og Oran Young.³ Men vi har ikke visst så mye om diskusjonene som har pågått siden, og da særlig ikke om de sensitive diskusjonene som har foregått på ministernivå de siste årene. Den andre og tredje debatten har utspilt seg fra 2008 og har i hovedsak foregått i lukkede fora. Dette er debatter som har pågått på høyt politisk nivå – gjerne på utenriksministernivå – og har da vært unntatt offentlighet.

“Cablegate” har likevel gitt et viktig innsyn i de politiske prosessene. Undertegnede har i en lengre periode hatt full adgang til hele “Cablegate”, lekkasjen som nettstedet Wikileaks er blitt berømt for, og som er en samling av 251.287 graderte ambassadedokumenter fra USA. Både fortrolige og hemmelige dokumenter inngår i materialet, og de nyeste dokumentene er fra slutten av 2010. Undertegnedes søk i “Cablegate”-databasen er blitt utført på en tildelt PC i Oslo. Selv om adgangen til dokumentene ble kontrollert (passord ble endret en gang i timen og sendt en gang i timen på SMS, og alle søk ble loggført), så har det ikke blitt stilt noen betingelser i forbindelse med forskningsarbeidet, som ble påbegynt i mars 2011. Forskningsarbeidet er med andre ord blitt utført fritt og uavhengig.

Amerikanske myndigheter har vært kjent med dette forskningsarbeidet, og det er ikke blitt reist innvendinger mot bruken av “Cablegate”-dokumentene. Dette kan tolkes som en stilltiende aksept. Undertegnede har gjort en selvstendig vurdering av hvorvidt materialet kan true fred og stabilitet i regionen, sette liv i fare, eller på annen måte vesentlig forverre forholdet mellom nasjoner, men det er ikke funnet nedsider ved publisering som ikke oppveies av oppsidene forbundet med å kunne bidra til mer allmenn kunnskap om de politiske prosessene som definerer Arktisk Råds rolle i nord.

En svakhet med materialet er at det primært eksponerer politiske diskusjoner som amerikanske diplomater har deltatt i eller på annen måte fått kjennskap til. Eventuelle diskusjoner mellom ministre fra de andre arktiske landene er ikke nødvendigvis fanget opp. Materialet er derfor supplert med andre kilder, og uformelle intervjuer med nøkkelpersoner etter Chatham House-regler inngår i bakgrunns materialet for analysen.

Den første debatten

Under den kalde krigen vokste den geopolitiske spenningen i Arktis, som lå kilt mellom Sovjetunionen og Nord-Amerika. Bombefly og missiler ville krysse Polhavet på veien mellom supermaktene ved et angrep. Varslingsradarer var satt opp langs randområdene rundt Polhavet. Mot slutten av den kalde krigen patruljerte ubåter i stadig større grad i Arktis. Sovjetiske ubåter fullastet med masseødeleggelsesvåpen ble skygget tett av amerikanske angrepsubåter og NATO-fly fra de forlot basene sine i Nordvest-Russland, på vei mot sine gjemmesteder langs og under isen i Polhavet. Situasjonen var eksplosiv.⁴

Samtidig vokste bekymringen for det arktiske miljøet. Flere land etterlyste bedre internasjonalt samarbeid i Arktis. Mikhail Gorbatsjov foreslo i 1987 at Arktis skulle

³ E. T. Bloom, “Establishment of the Arctic Council”, *The American Journal of International Law* 93 (1999) pp. 712-722. O. Young, “The Structure of Arctic Cooperation: Solving Problems/Seizing Opportunities”, paper prepared for the Fourth Conference of Parliamentarians of the Arctic Region, Rovaniemi, 27-29 August 2000.

⁴ O. Young, *Arctic Politics: Conflict and Cooperation in the Circumpolar North* (Hannover: University Press of New England, 1992).

bli en “fredssone”.⁵ Utenriksminister Johan Jørgen Holst mente i 1993 at tiden var moden for en felles, arktisk sikkerhetstilnærming.⁶ Professor Oran Young mente å registrere en økende vilje blant de arktiske landene til å se på regionen som en felles ressursregion.⁷

Det var altså stadig flere som mente at regionen var et felles anliggende, enten det gjaldt sikkerhet eller ressursutnyttelse. Debatten om et tettere arktisk samarbeid munnet ut i etableringen av Arktisk Råd i 1996.

Debatten om innretningen på samarbeidet pågikk helt opp til erklæringen ble signert i Ottawa, Canada den 19. september 1996 (fig. 1). Underskriftsseremonien ble faktisk utsatt to ganger, fordi de åtte arktiske landene ikke ble enige om hvilken rolle Arktisk Råd faktisk skulle spille. Flere land ville at Arktisk Råd skulle bli et handlekraftig regime. USA ville imidlertid ikke la Arktisk Råd bli en institusjon med formell kompetanse. Amerikanerne ville heller at rådet skulle være en løselig arena for diskusjoner. Og de fikk viljen sin. Arktisk Råd ble til slutt en ganske uformell møteplass, uten noen form for makt.

Hvilke saker skulle så diskuteres i rådet? Verken Russland eller USA ville at Arktisk Råd skulle berøre sikkerhetsspørsmål. Dette skulle i praksis være et forum for *low politics* – og skulle først og fremst diskutere enkelte felles miljøutfordringer. Men ikke alle miljøspørsmål: Spørsmål som berørte atomavfall, som kanskje var den mest presserende miljøutfordringen i Arktis på den tiden, skulle ikke kunne tas opp.

Arktisk Råd ble dermed tammere enn det flere av de arktiske landene, som Canada og Norge, hadde sett for seg. Rådet var blitt politisk marginalisert allerede før det ble opprettet. Den politiske marginaliseringen kom også til uttrykk gjennom underskriftsseremonien i Ottawa. Da det ble kjent at USAs utenriksminister Warren Christopher ikke ville delta, sendte heller ikke de andre landene utenriksministre til Canada. Norge var representert ved Bernt Bull, som den gang statssekretær i Miljøverndepartementet. Heller ikke det danske Udenrigsministeriet sendte en egen representant. Lars Emil Johansen, som signerte på vegne av Danmark, kom fra selvstyremyndighetene på Grønland. Bare vertslandet, Canada, var representert med sin utenriksminister – Lloyd Asworthy (fig. 1).

Arktisk Råd startet opp med et noe tafatt mandat og en marginalisert rolle.

⁵ Mikhail Gorbachev, Speech in Murmansk at the Ceremonial Meeting on the Occasion of the Presentation of the Order of Lenin and the Gold Star to the City of Murmansk, 1 October 1987. <http://www.barentsinfo.fi/docs/Gorbachev_speech.pdf>

⁶ T. Pedersen, *The Arctic Region: Too Cold for Cooperation*, MA Paper, SAIS Johns Hopkins University, December 1996.

⁷ O. Young, *Arctic Politics: Conflict and Cooperation in the Circumpolar North* (Hannover: University Press of New England, 1992), at 28.

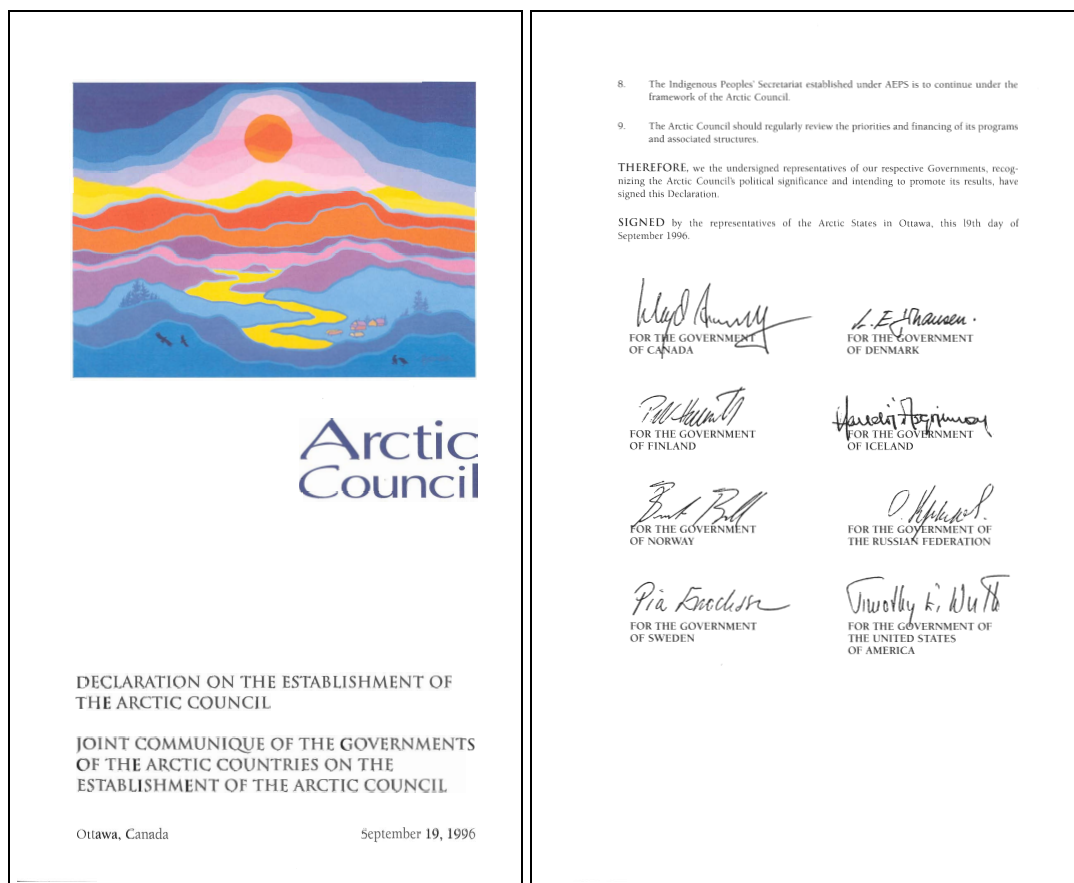

Fig. 1. Første og siste side i Ottawa-erklæringen, som etablerte Arktisk Råd.

Den andre debatten

En ny debatt om Arktis Råd på blusset opp på ministernivå i 2008, i en tid da Arktis fikk mer oppmerksomhet enn på lenge. Vi hadde Det internasjonale polaråret (2007-2009), som satte klimaendringene i Arktis høyt på den internasjonale dagsordenen. Året før, i 2007, plantet Russland det russiske flagget på havbunnen, på polpunktet. Time Magazine spurte samtidig på sin forside: “Who owns the Arctic?”. Flere mente det pågikk et kappløp om Nordpolen og ressursene i Arktis – og det ble antatt at internasjonale konflikter kunne komme til å bryte ut i regionen, som var rik på naturressurser som fisk, olje og gass.

Kort sagt, det var et skrikende behov for politiske samtaler om Arktis mellom de arktiske landene. Men i hvilken form skulle slike spørsmål diskuteres? Dette var jo *high politics*-temaer som lå utenfor det formelle mandatet til Arktisk Råd. Løsningen så ut til å ligge i et alternativt forum. I stedet for å la alle de åtte arktiske landene delta i diskusjonen om utviklingen i Arktis, så ble det bare fem (fig. 2). Landene rundt Polhavet – Canada, Danmark, Norge, Russland og USA – møttes i Ilulissat på Grønland i 2008.

Møtet munnet ut i den såkalte Ilulissat-erklæringen, en felleserklæring fra de Arktiske Fem om at de hadde en særlig “stewardship role” – en viktig forvalterrolle i nord. I Ilulissat-erklæringen sier de fem at de “som en følge av deres suverenitet, suverene rettigheter og jurisdiksjon over store deler av Polhavet, er i en unik posisjon til å håndtere muligheter og utfordringer” i Arktis.

Fig. 2. Bare fem av de åtte arktiske landene diskuterte Arktisk Råd i Ilulissat i 2008.

Utfordringene de fem pekte på omtales gjerne som *high politics*, det vil si temaer som berører sikkerhet, suverenitet og suverene rettigheter. Gruppen på fem diskuterte altså temaer i Ilulissat som eksplisitt er blitt holdt unna Arktisk Råd.

Men de diskuterte også Arktisk Råds rolle og fremtid – i Finlands, Islands og Sveriges fravær. Hvis de Arktiske Fem hadde en særlig “stewardship role” i Arktis, hvilken rolle skulle da Arktisk Råd ha? USA, som var representert ved viseutenriksminister John Negroponte i Ilulissat, sa rett ut at Arktisk Råd ikke egnet seg særlig godt til politiske diskusjoner:

we have at times considered the [Arctic Council] as unwieldy for political discussions. A smaller group such as the five states at this conference might be more conducive to political discussions.⁸

Russland, ved utenriksminister Sergeij Lavrov, var enig, men berømte samtidig arbeidet i Arktisk Råd.

Canada var mest skeptisk til å utestenge de andre arktiske landene fra politiske diskusjoner om Arktis. Canadierne mente også det var uheldig at urbefolkningen ikke var representert i diskusjonene:

The Canadian view was that if the other three Arctic Council members had an interest, it was better to invite them. Keeping the group limited to the five

⁸ U.S. Embassy to Copenhagen, “DEPUTY SECRETARY’S MEETING WITH NORWEGIAN FM STOERE IN GREENLAND”, cable to the U.S. Secretary of State, 11 June 2008. Ref 08COPENHAGEN337.

littoral states also risks appearing to exclude the indigenous permanent participants of the Arctic Council.⁹

Danmark, som var vert i Ilulissat, mente man måtte ha to fora – både Arktisk Råd og et nytt forum, som bare de fem kyststatene deltok i. Tema ville til en hver tid avgjøre hvilket forum som var best egnet. Utenriksminister Per Stig Møller fryktet ikke reaksjonene fra Finland, Island og Sverige. Han mente de fem burde møtes flere ganger for å diskutere politiske utfordringer i Arktis:

Asked by the Deputy Secretary how Sweden, Iceland and Finland, the three Arctic Council states not included in the conference, had reacted, Moeller said there were "no bad feelings, you don't lose friends by coming here".¹⁰

Norge ville helst se at Arktisk Råd ble mer politisert og gjort mer relevant. Norge hadde forøvrig formannskapet i Arktisk Råd da de fem møttes i Ilulissat i 2008:

Stoere said Norway believed the Council should be made "more political, in the right sense of the word." He would try to convene a sub-ministerial meeting in the fall to do so, before Norway hand the [Arctic Council] chair to Denmark in March 2009.¹¹

Disse diskusjonene foregikk både i plenum og i bilaterale konsultasjoner. Og dette var en debatt som pekte mot et enda mer marginalisert Arktisk Råd. USA fremstår som en pådriver, og hadde med seg andre, kanskje særlig Danmark. Norge og Canada var noe mer skeptiske. Men prosessen med å etablere et mer potent og alternativt forum til Arktisk Råd kom aldri veldig langt. Det oppsto nemlig en tredje debatt. Og den reverserte utviklingen.

Den tredje debatten

Den tredje debatten fant sted etter det forrige presidentvalget i USA. Barack Obama tiltrådte som president i 2009 og valgte Hillary Clinton som sin utenriksminister. Clinton hadde da allerede demonstrert et sterkt engasjement for både Arktis, klimaspørsmål og miljøutfordringene i nord, blant annet gjennom sitt besøk på Svalbard i 2004 (fig. 3). Med Clinton på plass i State Department tok diskusjonen om Arktisk Råd en ny vending, som vi vil se.

⁹ U.S. Embassy to Copenhagen, "DEPUTY SECRETARY'S MEETING WITH CANADIAN RESOURCE MINISTER LUNN IN GREENLAND", cable to the U.S. Secretary of State, 11 June 2008. Ref. 08COPENHAGEN338

¹⁰ U.S. Embassy to Copenhagen, "DEPUTY SECRETARY'S MEETING WITH DANISH FM MOELLER IN GREENLAND", cable to U.S. Secretary of State, 11 June 2008. Ref. 08COPENHAGEN336.

¹¹ U.S. Embassy to Copenhagen, "DEPUTY SECRETARY'S MEETING WITH NORWEGIAN FM STOERE IN GREENLAND", cable to the U.S. Secretary of State, 11 June 2008. Ref. 08COPENHAGEN337.

Fig. 3. Hillary Clinton under sitt besøk på Svalbard i 2004. Hennes engasjement for Arktis har vært stort. Foto: Torbjørn Pedersen.

Nå var det USA som motsatte seg at Arktisk Råd ble ytterligere marginalisert og skjøvet ut på sidelinjen i polarpolitikken. Med andre ord: Amerikanerne tok en utenrikspolitisk helomvending.

Men USA var ikke det eneste landet som snudde. Canada snudde også, bare motsatt vei. Nå var det særlig Canada som ville at de fem kyststatene skulle ha et alternativt forum, som kunne diskutere “arktiske prinsipper” og utforme en felles tilnærming til temaer som fiske, grenser, søk og redning og sikkerhet. De ville begrense antallet aktører i polarpolitikken til et minimum, noe som ga seg utslag i den canadiske holdningen til nye observatører i Arktisk Råd – men også til hvorvidt NATO skulle ha en mer eksplisitt rolle i håndteringen av utfordringene i Arktis.¹²

Russland tok nå en mellomposisjon: De fem kyststatene burde innta en ledende rolle innenfor rammene av Arktisk Råd. Også Russland var kritisk til å la aktører som EU og Kina slippe til som permanente observatører i Arktisk Råd. En bredere deltagelse kunne blant annet endre maktbalansen i rådet og føre til uønsket mye oppmerksomhet om regionen.

Danmark, på sin side, begynte å få motforestillinger mot å holde de tre øvrige arktiske nasjonene utenfor de politiske diskusjonene og stilte spørsmål ved hensikten med Arktisk Fem-formatet. Lene Espersen, som overtok som utenriksminister etter Per Stig Møller i februar 2010, delte heller ikke sin forgjengers interesse for regionen og prioriterte sågar en privat påskeferie til Spania kort tid etter sin tiltredelse fremfor å møte utenriksministerkollegene fra de fire andre arktiske kyststatene i Canada.¹³

Denne tredje debatten kom til uttrykk gjennom en rekke bilaterale konsultasjoner i 2009, flere av dem i Washington, D.C., men den ble satt på spissen under det såkalte “Ilulissat II”-møtet i Canada i 2010. Dette var et lukket møte, men talen som Hillary Clinton holdt der ble lekket til Washington Post etterpå. Clinton sa i sin innledning at alle som har legitime rettigheter i regionen må få delta i diskusjonene om Arktis.

¹² T. Pedersen, “Kampen Norge tapte” *Aftenposten*, 26 July 2011.

¹³ *Ritzau Bureau*, “Løkke skal forklare Lenes afbud til Hillary”. In Berlingske, 30 March 2010 <<http://www.b.dk/politik/loekke-skal-forklare-lenes-afbud-til-hillary>>.

Hun sa “at Arktis burde være et utstillingsvindu som viser hvordan vi kan jobbe sammen, og ikke skape nye skillelinjer”.¹⁴

Clintons tale markerte slutten for Arktisk Fem-formatet. Etter Ilulissat II-møtet i mars 2010 ble det umusikalsk å snakke om de Arktiske Fem. Dette markerte også starten for et sterkere Arktisk Råd. State Department omtaler nå på sine nettsider Arktisk Råd som det viktigste (“the preeminent”) forum for politiske diskusjoner om arktiske spørsmål. Selv forhandlingene om en søk og redning-avtale for Polhavet, som de Arktiske Fem skulle bli enige om, ble overført til Arktisk Råd.

Utfallet fra ministermøtet i Arktisk Råd i Nuuk på Grønland i mai 2011 er velkjent: I Nuuk-erklæringen ble det slått fast at partene skulle “styrke Arktisk Råds kapasitet til å svare på utfordringene og mulighetene i Arktis gjennom å opprette et permanent sekretariat for Arktisk Råd”. Det skulle bli mer rom for politiske diskusjoner i rådet.

Det er også verdt å merke at Clinton ble den første amerikanske utenriksministeren som noen gang deltok på et ministermøte i Arktisk Råd, noe som gjorde 2011-møtet i Nuuk til det første reelle ministermøtet i rådets historie. Clintons deltagelse var et nytt signal fra USA. Arktisk Råd ble nå tildelt en større betydning og viktigere rolle enn det noen gang tidligere hadde hatt.

Avsluttende betraktninger

Denne artikkelen har påvist tre debatter, som har pågått på høyt politisk nivå, om hvilken rolle Arktisk Råd bør spille og hvilke saker som hører hjemme her. Funnene gir imidlertid lite rom for å generalisere om staters adferd eller om utenrikspolitikkenes natur. Helomvendingene til Canada og USA i diskusjonene gjør det for eksempel vanskelig å utvikle teorier om internasjonalt samarbeid. Det blir problematisk å konkludere med at små stater er større tilhengere av forpliktende internasjonalt samarbeid enn mektige stater, når USA kan sies å ha vært på begge sidene av bordet. Funnene indikerer også at det er problematisk å studere såkalte internasjonale “regimer” uavhengig av utenrikspolitikk så lenge medlemslandene leverer premissene for disse regimene. Erfaringene med Arktisk Råd kan til nød støtte dem som mener at internasjonale regimer er vanskelig å bli kvitt når de først er blitt etablert.

Rådet har fått en viktigere rolle i arktisk politikk siden 2009 og kan på sikt bli en premissleverandør for politikktutforming på flere saksfelt. Det er imidlertid betimelig å minne om at Arktisk Råd fortsatt er et forum, uten formell makt. Det er ikke et organ.

De Arktiske Fem, og da særlig Canada og Russland, er fortsatt motvillig til å involvere mange nasjoner i polarpolitikken, og de fleste er nok fortsatt skeptiske til felles tilnærming til ressursene og sikkerhet i regionen, slik enkelte etterlyste tidlig på 1990-tallet. Arktisk Råd er fortsatt “bare” et møtested for gode naboer. Det vil det nok også forbli, med mindre vi får en fjerde debatt som blir veldig forskjellig fra de tre vi har sett så langt.

¹⁴ M. B. Sheridan, “Clinton rebukes Canada at Arctic meeting,” *The Washington Post*, 29 March 2010.

Litteraturliste

- Bloom, E.T. "Establishment of the Arctic Council", *The American Journal of International Law* 93 (1999) pp. 712-722.
- Borgerson, S. "Arctic Meltdown: The Economic and Security Implications of Global Warming," *Foreign Affairs* (March/April 2008), pp. 63-77.
- Gorbachev, M. Speech in Murmansk at the Ceremonial Meeting on the Occasion of the Presentation of the Order of Lenin and the Gold Star to the City of Murmansk, 1 October 1987. <http://www.barentsinfo.fi/docs/Gorbachev_speech.pdf>
- Koivurova, T. "Limits and possibilities of the Arctic Council in a rapidly changing scene of Arctic governance" *Polar Record* 46 (2009) pp. 146-156.
- Pedersen, T. *The Arctic Region: Too Cold for Cooperation*, MA Paper, SAIS Johns Hopkins University, December 1996.
- Pedersen, T. "Kampen Norge tapte" *Aftenposten*, 26 July 2011.
- Young, O. *Arctic Politics: Conflict and Cooperation in the Circumpolar North* (Hannover: University Press of New England, 1992).
- Sheridan, M.B. "Clinton rebukes Canada at Arctic meeting," *The Washington Post*, 29 March 2010
- Young, O. "The Structure of Arctic Cooperation: Solving Problems/Seizing Opportunities", paper prepared for the Fourth Conference of Parliamentarians of the Arctic Region, Rovaniemi, 27-29 August 2000.

Forfatterbiografi

Torbjørn Pedersen (f. 1972), Ph.D., er forsker ved Institutt for sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging (ISS), Universitetet i Tromsø og er tilknyttet FRAM – Nordområdesenter for klima- og miljøforskning. Pedersen forsvarte sin doktorgrad *Conflict and order in Svalbard waters* ved Universitetet i Tromsø i 2008 og har en mastergrad i internasjonale relasjoner og internasjonal politikk fra SAIS Johns Hopkins University. Pedersen har også en fortid som journalist i Aftenposten, NRK, Reuters og Svalbardposten. E-post: torbjorn.pedersen@gmail.com

Summary

This article discusses what role(s) member governments want the Arctic Council to have in Arctic affairs. It compares the foreign policies of the five littoral states of the Arctic Ocean: Canada, Denmark, Norway, Russia, and the United States. It identifies and examines three determining debates on a ministerial level over the Arctic Council and the issues it might address: The first debate preceded the Arctic Council's creation in 1996; the second thrived as the five Arctic littoral states convened in Ilulissat, Greenland in 2008; and the third followed a political shift in the United States in 2009.

Emneord

Arktisk Råd, Canada, Danmark, Norge, Russland, skipsfart, USA, utenrikspolitikk.